

УДК 35.081(477)

В. Загорський

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИМИ КАДРАМИ

Розглянуто теоретичні та прикладні аспекти кадрового забезпечення реалізації Стратегії розвитку України. Обґрунтовано комплекс заходів: із модернізації змісту, форм і методів навчання; з орієнтації освітнього процесу на надання спеціальних знань, формування компетенцій, необхідних для виконання управлінської роботи в органах державної влади та місцевого самоврядування в умовах реалізації реформ і програм.

Ключові слова: децентралізація та реформа місцевого самоврядування, реформа державної служби та реорганізація державних органів, зміст, форми і методи навчання, кадрове забезпечення, компетенції, підготовка, перепідготовка та підвищенні кваліфікації, стратегія реформ.

В Україні відбуваються кардинальні зміни у всіх сферах суспільного життя, що обумовлені глобальними політичними процесами та цивілізаційними трансформаціями. Ці зміни суттєво впливають на державні та недержавні суспільні інституції, які становлять головний механізм забезпечення керованості суспільства, визначають його здатність або нездатність протистояти внутрішнім та зовнішнім викликам.

Сучасний стан і становище України обумовлює та потребує нових підходів, змін і стратегій щодо якості управління всіма сферами суспільства – чи це економіка, політика, інформатика, екологія, культура тощо.

Забезпечення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі визначено метою Стратегії розвитку “УКРАЇНА 2020”. На досягнення цієї мети скеровані 62 реформи та програми, з яких 10 визначені першочерговими [1]. Серед останніх ключове значення мають: децентралізація та реформа місцевого самоврядування; реформа державної служби та реорганізація державних органів.

Актуальною є потреба в нових моделях і принципах управління, таких як: децентралізація, поліцентричність, мобільність, інноваційність, і таких, що поєднують принципи державного та ринкового регулювання, індивідуальної свободи та нових форм колективної й особистої відповідальності.

Забезпечення професійного та особистісного розвитку державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, яке є одним із головних завдань Національної академії державного управління при Президенті України, набуває особливої актуальності в умовах розробки та реалізації стратегії розвитку України. За таких обставин на всіх рівнях управління в суспільстві мають бути високопрофесійні, креативні, нетривіально мислячі, енергійні люди, які здатні очолити складні процеси перетворень і спрямувати поетапні кроки змін у пріоритетних напрямках нарощування потенціалу управлінських інституцій.

Напрацювання теоретичних та прикладних аспектів кадрового забезпечення реалізації стратегії розвитку – “підготовки високопрофесійних, ініціативних, відповідальних кадрів, здатних осучаснити діяльність органів державної влади та органів

місцевого самоврядування, компетентно і відповідально виконувати управлінські функції, впроваджувати новітні соціальні технології” [2] – ми визначили метою цього дослідження, яка має бути реалізована шляхом обґрунтування комплексу заходів із модернізації змісту, форм і методів навчання, орієнтації освітнього процесу на надання спеціальних знань, формування компетенцій, необхідних для виконання управлінської роботи в органах влади в сучасних умовах.

Проблемам організації публічної влади присвячені численні наукові дослідження вчених у галузі наук “Державне управління”, таких як: О. Батанов, Р. Безсмертний, В. Борденюк, В. Кравченко, В. Куйбіда, О. Кучабський, М. Лесечко, П. Надолішний, Н. Нижник, В. Олуйко, М. Пухтинський, С. Саханенко, В. Яцуба та інші.

Дослідження моделей публічного управління на місцевому та регіональному рівнях, висвітлення питань вдосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування знайшли своє відтворення в працях сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених із проблем державного управління, менеджменту, управління людськими ресурсами, андрагогіки, організаційної поведінки, соціальної психології та соціології організацій, зокрема: Г. Атаманчука, В. Бодрова, О. Віханського, Р. Дафта, С. Змейова, В. Князева, А. Колодій, А. Лобанова, А. Ліпенцева, В. Нанівської, П. Надолішного, А. Наумова, А. Пригожина, Дж. Пфедфера, С. Роббінза, С. Сьоміна, А. Тофлера, М. Удальцової, Ф. Фукуями, Е. Шайна, П. Шевчука.

У роботах Ю. Ковбасюка, В. Гошовської, В. Лугового, О. Поважного, І. Розпугенка ґрунтовно досліджено широке коло теоретико-методологічних та прикладних питань професійної підготовки кадрів для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, зокрема досліджено і визначено основні підходи і тенденції, принципи створення і розвитку загальнонаціональної системи професійної підготовки управлінських кадрів, визначено шляхи та механізми підвищення ефективності навчального процесу та використання новітніх вітчизняних і світових освітньо-професійних досягнень, удосконалення управління навчанням державних службовців; внесено науково обґрунтовані пропозиції щодо творчого використання в сучасних умовах історичного досвіду підготовки керівних кадрів України, впроваджено рекомендації і пропозиції стосовно вдосконалення нормативно-правового забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів [3].

Успішність реалізації в Україні “Стратегії реформ – 2020” значною мірою залежить, на нашу думку, від впливу 4-х основних чинників:

1. Належного кадрового забезпечення системи місцевого та регіонального врядування.
2. Практичної адаптації наукових досліджень до актуальних проблем суспільного управління.
3. Формування теоретико-методологічних засад реалізації державної політики.
4. Систематичного експертно-аналітичного, консультативно-дорадчого супроводу діяльності органів державної влади і органів місцевого самоврядування.

Децентралізація влади повинна здійснюватись через реформування місцевого самоврядування, державної служби та реорганізацію державних органів, що потребує відповідного кадрового забезпечення. Сучасна європейська практика реформування систем місцевого та регіонального управління на засадах демократичного врядування у країнах сталої демократії доводить необхідність при підготовці управлінських кадрів

формування відповідного рівня компетенцій та розвитку організаційної культури установ.

Для цього необхідно забезпечити реалізацію:

- модернізації форм і методів навчання з урахуванням специфіки галузей чи сфер управління;
- орієнтації освітнього процесу на надання спеціальних знань, формування вмінь, необхідних для виконання роботи за певною професією чи посадою;
- формування узгодженої системи оцінювання отриманих знань, умінь та навичок за результатами підготовки, згідно з вимогами, необхідними для виконання роботи за певною професією, посадою, а також формування системи оцінювання під час добору фахівців [4].

Нові підходи до формування сучасного фахівця знайшли своє відтворення у програмах підготовки магістрів за спеціальностями “Місьцеве самоврядування” та “Державне управління” Львівського регіонального інституту державного управління при Президенті України (далі – ЛРІДУ, Інститут), зокрема:

- переорієнтування змісту навчальних програм на основі функціонального, особистісного і компетентнісного підходів;
- застосування сучасних інтерактивних форм навчального процесу (тренінги, “мозкові атаки”, ділові ігри тощо);
- започаткування викладання авторських курсів авторитетними вітчизняними та іноземними політиками, державними діячами, вченими та експертами;
- посилення зв’язку навчального процесу з практикою державного управління, вдосконалення організації стажування слухачів та викладачів у відповідних державних органах, провідних навчальних і наукових центрах України та інших країнах.

Практична зорієнтованість програм – вивчення державного управління та місцевого самоврядування як специфічних форм публічної влади з метою досягнення цілей і завдань держави через діяльність органів державного управління й органів місцевого самоврядування з урахуванням їх політичних, економічних, соціальних, правових, організаційних, фінансових та інших аспектів – чітко простежується в переліку дисциплін навчальних планів підготовки магістрів за спеціальностями “Державне управління” та “Місьцеве самоврядування”. Для забезпечення реалізації зазначених цілей контент навчальних дисциплін має регулярно доповнюватись інформаційними блоками, які відображають стан реалізації реформ і програм Стратегії розвитку “Україна 2020” (рис. 1).

Опанування зазначених програм дасть змогу випускникам Інституту: розробляти та організовувати впровадження управлінських рішень щодо підвищення ефективності реалізації функцій і повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування; розробляти пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази у сфері державного управління чи місцевого самоврядування на основі виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення та аналізу ефективності чинних нормативно-правових документів, існуючої практики регулювання суспільних відносин та досвіду зарубіжних країн; розробляти нормативні документи, що регламентують діяльність органів влади, структурного підрозділу (статут територіальної громади, регламент ради, положення про постійні комісії тощо); упроваджувати методи удосконалення організаційної складової виборчого процесу на місцевому рівні; керуватися методами та механізмами надання управлінських послуг, публічно-приватного партнерства тощо.

		Дисципліни навчального плану	Першочергові реформи і програми Стратегії розвитку “Україна 2020”
8.15010001 “Державне управління”	Нормативна частина	Теорія та історія державного управління. Організаційно-правові засади державного управління. Кадрова політика і державна служба. Філософські проблеми державного управління. Право в державному управлінні. Концептуальні засади взаємодії політики й управління. Державне управління в економічній сфері. Територіальна організація влади в Україні. Управління соціальним і гуманітарним розвитком. Державна політика: аналіз та механізми впровадження. Інформаційна політика в Україні. Політика європейської інтеграції. Стратегічне планування. Статистичні методи в державному управлінні. Ділова українська мова в державному управлінні. Іноземна мова в професійній діяльності. Основи інформаційно-аналітичної діяльності	Розвиток (Інфраструктура. Інвестиції. Економіка. Конкуренція): – дерегуляція та розвиток підприємництва; – податкова реформа; – програма енергоефективності Безпека (Країна. Власність. Бізнес. Енергетична безпека): – реформа системи національної безпеки та оборони; – судової реформи; – оновлення влади та антикорупційна реформа; – реформа правоохоронної системи Відповідальність (Самоврядування. Соціальні програми. Енергоефективність. Охорона здоров’я): – децентралізація та реформа місцевого самоврядування; – реформа системи охорони здоров’я
	Варіативна частина	<i>Дисципліни спеціалізації:</i> “Економічна політика”; “Державні механізми реалізації політики національної безпеки”; “Європейська інтеграція в умовах глобального врядування”; “Соціальна і гуманітарна політика”; “Політичні інститути і процеси”; “Управління державними інституціями”; “Регіональне управління та місцеве самоврядування”; “Управління охороною здоров’я”	
8.15010009 “Міське самоврядування”	Нормативна частина	Історія українського державотворення. Публічне управління. Основи права в управлінні. Політика і управління. Економіка і фінанси. Державна політика в соціогуманітарній сфері. Комунікації в публічному управлінні. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні. Система місцевого самоврядування. Виборча система на місцевому рівні. Основи муніципального менеджменту. Ресурсний потенціал територіальної громади. Кадрова політика в системі місцевого самоврядування. Міське самоврядування в зарубіжних країнах	Гордість: (Свободи особистості. Громадянське суспільство. Бренд “Україна”. Залучення талантів): – програма популяризації України в світі
	Варіативна частина (Дисципліни спеціалізації)	<i>Дисципліни спеціалізації “Організація місцевого самоврядування”:</i> Діловодство в органах місцевого самоврядування; Контролінг в системі місцевого самоврядування; Планування розвитку територіальної громади; Організація надання послуг населенню; Моделювання управлінських рішень у конкретних ситуаціях. <i>Дисципліни спеціалізації “Міське господарювання”:</i> Концептуальне проектування розвитку; Місцевий економічний розвиток громади; Управління комунальною власністю; Управління місцевими фінансами та бюджетування; Управління місцевими програмами та проектами	

Рис. 1. Дисципліни навчальних планів підготовки магістрів за спеціальностями “Державне управління” та “Міське самоврядування”

Загалом, підготовка фахівців за зазначеними програмами здійснюється задля інтелектуально-кадрового забезпечення функціонування системи державного управління та місцевого самоврядування, оскільки їх розвиток є фактором демократизації суспільного життя та необхідною передумовою становлення громадянського суспільства.

Для забезпечення якісної підготовки фахівців особлива увага приділяється методичному та інформаційному забезпеченням навчального процесу. Для цього проводиться глибокий аналіз вимог до посадових обов'язків майбутніх слухачів, їхніх практичних потреб із вирішення прикладних проблем їхньої діяльності з врахуванням реалій сьогодення (як внутрішніх, так і зовнішніх).

Головною метою методичної роботи є забезпечення максимальної ефективності усіх методів та форм навчання. Для цього використовується широка палітра дидактичних та андрагогічних методик. Упродовж останніх років в Інституті функціонує Семінар викладацької майстерності. Під час цього семінару відбувається не лише ознайомлення із лекторськими технологіями, обмін досвідом провідних викладачів і тренерів (практиків, що працюють в органах державної влади чи місцевого самоврядування) із викладачами молодшої генерації, але й освоєння новітніх методів викладання.

Значний позитивний вплив на забезпечення надання Інститутом якісних освітніх послуг справляє:

- практика опитування органів влади щодо актуальних питань, яким потрібно приділити увагу під час навчання, стажування слухачів Інституту та у підготовці магістерських досліджень;

- сприяння закордонному стажуванню науково-педагогічних працівників ЛРІДУ та їх залученню до проведення навчальних занять і наукових заходів у закордонних навчальних закладах і установах;

- вивчення освітніх потреб державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування шляхом проведення консультацій з керівництвом місцевих урядів;

- розширення технологій дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;

- розробки спільно з обласними центрами перепідготовки та підвищення кваліфікації серії методичних видань із питань підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування;

- проведення виїзних занять для слухачів системи підвищення кваліфікації з найбільш актуальних питань державотворення в обласних центрах перепідготовки та підвищення кваліфікації професорсько-викладацьким складом Інституту.

Для кадрового забезпечення в Україні процесів децентралізації та реформи місцевого самоврядування, державної служби та реорганізації державних органів важливим є максимальне поєднання наукової та навчальної складових. При цьому навчальний процес із підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування необхідно максимально повно інтегрувати в діяльність Інституту шляхом підготовки науково-обґрунтованих програм та рекомендацій щодо кадрового забезпечення регіональних органів державного управління та місцевого самоврядування.

Крім того наукова та освітня діяльність Інституту своєю чергою має бути максимально інтегрованою в діяльність системи місцевого та регіонального врядування. Для цього необхідно:

– підвищити ефективності наукових досліджень із проблем модернізації системи місцевого та регіонального врядування, його кадрового забезпечення, зокрема шляхом налагодження чіткої системи планування, експертизи, контролю за якістю та впровадженням їх результатів;

– розширити практику здійснення за зверненнями органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо експертної оцінки проектів рішень стосовно можливого впливу на суспільно-політичну ситуацію в державі та відповідних регіонах;

– запровадити практику презентацій результатів науково-дослідної роботи представникам державного управління, місцевого самоврядування, бізнесу та громадських організацій;

– створити банк даних консультаційних та експертних послуг, які можуть надаватися кафедрами та підрозділами Інституту для налагодження ефективної комунікації ЛРІДУ з потенційними споживачами цих послуг;

– залучати науковців Інституту до складу робочих груп, громадських колегій, науково-експертних рад тощо з метою напрацювання пропозицій щодо вдосконалення системи місцевого та регіонального врядування, його кадрового забезпечення;

– сприяти подальшому розвитку та вдосконаленню практики проведення методологічних семінарів із питань демократичного врядування;

– залучати науковців Інституту до розробки профілів компетенції для категорій посад державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування та програм іспитів (тестів) для кандидатів на заміщення вакантних посад державних службовців;

– узгоджувати теми дисертаційних і науково-дослідних робіт із пріоритетами та стратегіями місцевого та регіонального розвитку;

– використовувати у викладанні навчальних дисциплін монографічні та дисертаційні роботи, наукові статті та інші наукові продукти, що виконані в Інституті, в Національній академії державного управління при Президентові України та її регіональних інститутах.

Окремий націлений на перспективу і надзвичайно важливий блок питань щодо реалізації належного кадрового забезпечення розвитку держави та громадянського суспільства стосується активізації освітянської діяльності вищих навчальних закладів із професійної орієнтації учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Через різноманітні освітні заходи (конкурси, олімпіади, профільні малі академії наук тощо) управлінські інституції та освітні заклади повинні широко долучатись до: виявлення та розвитку обдарованих учнів, сприяння інтелектуальному, культурному розвитку учнівської молоді, утвердження в неї моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; підвищення інтересу до поглибленого вивчення суспільних дисциплін, прищеплення широким колам учнівської молоді навичок управлінської роботи; створення необхідних умов для реалізації управлінських здібностей і талантів учнівської молоді.

Висновки

Для забезпечення виконання Стратегії розвитку “Україна 2020” щодо якості фахової підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінців необхідно:

– запровадити комплекс заходів із модернізації змісту, форм і методів навчання з урахуванням специфіки місцевого та регіонального врядування;

– орієнтувати освітянський процес на надання спеціальних знань, формувати компетенції, що необхідні для виконання управлінської роботи у виконавчій владі та в органах місцевого самоврядування;

– доповнити навчальні програми професійної освіти державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування змістовними компонентами Стратегії розвитку “Україна 2020”;

– залучати слухачів до активної дослідницької та практичної діяльності з реалізації реформ в інтересах конкретних підрозділів державних органів на базі спільних наукових майданчиків; визначити на довгострокову та короткострокову перспективи пріоритетні напрями, проблематику, тематику наукових та дисертаційних робіт відповідно до завдань Стратегії розвитку “Україна 2020” та потреб органів державного управління;

– актуалізувати та конкретизувати наукові спеціалізації кафедр НАДУ та її регіональних інститутів у частині орієнтації на реалізацію в них реформ та програми Стратегії розвитку “Україна 2020” щодо покращення роботи з надання науково-педагогічними працівниками експертно-аналітичних, консультативно-дорадчих та інших послуг органам державної влади і місцевого самоврядування.

Література

1. Стратегія розвитку “УКРАЇНА 2020” [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/news/31289.html>.

2. Концепція реформування Національної академії державного управління при Президентові України, затверджена Указом Президента України №1110/2011 від 09.12.2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1110/2011>.

3. Теоретико-методологічне обґрунтування та практичне запровадження системи підготовки фахівців в освітній і науковій галузях “Державне управління” (аналітичний опис циклу робіт) [Текст] / кол. авт. Ю. В. Ковбасюк, В. А. Гошовська, В. С. Загорський [та ін.]. — К. ; Львів : НАДУ ; ЛРІДУ НАДУ, 2013. — С. 44.

3. Концепція реформування Національної академії державного управління при Президентові України. ...

4. Стратегія державної кадрової політики на 2012–2020 рр. [Електронний ресурс] : схвалена Указом Президента України № 45/2012) від 01.02.2012 р. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

V. Zahorskyi

STRATEGY OF DEVELOPMENT OF UKRAINE: ADMINISTRATIVE STAFFING ISSUES

Theoretical and practical aspects of the staffing process of realization of the Strategy of development of Ukraine are considered. The set of measures regarding the modernization of the content, forms and methods of training, orientation of the educational process on providing specialized knowledge, forming competencies necessary to perform administrative work in public authorities and local self-government bodies under realization of reforms and programs, is substantiated.

Key words: decentralization and local self-government reform, public service reform and reorganization of public authorities, content, forms and methods of training, staffing, competencies, training, retraining and professional development, strategy of reforms.